
حقوق جزای اختصاصی

جلد اول

(جرایم علیه اشخاص)

بر اساس قانون جدید

مؤلف:

دکتر هوشنگ شامیاتی

عضو هیئت علمی دانشگاه

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	شامبیاتی، هوشنگ :
عنوان و نام پدید آور	حقوق جزای اختصاصی (۱) (جرایم علیه اشخاص)/هوشنگ شامبیاتی
مشخصات نشر	تهران: مجد، ۱۳۹۲.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۱۲۴-۶ :
موضوع	حقوق جزا -- ایران
موضوع	حقوق جزا (فقه)
رده بندی کنگره	۱۳۹۲ ح ۸/ش ۳۸۰۰ KMH
رده بندی دیوبی	۳۴۶/۵۵ :
شماره کتابشناسی ملی	۳۱۴۹۲۲۸ :

حقوق جزای اختصاصی - جلد اول

(جرایم علیه اشخاص)

تألیف: دکتر هوشنگ شامبیاتی

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۲ تعداد: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۱۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ و منحصراً به «مجد» است.

دفتر مرکزی:

تهران، خیابان ۱۲ فروردین، تقاطع خیابان وحید نظری، پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۹۳۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۱۲۴-۶
ISBN: 978-600-193-124-6

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منبری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷ تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

شعبه کریمخان: بلوار کریمخان، بعد از خردمند شمالی، پلاک ۴۳، واحد ۱ شرقی - تلفن: ۸۸۸۳۴۴۳۷

شعبه یزد: خیابان فرخی یزدی، مجتمع تجاری شقایق، طبقه هم کف - تلفن: ۰۳۵۱ ۶۲۶۸۶۷۰

شعبه مشهد: خیابان دانشگاه، بعد از چهارراه دکتر، بازار کتاب گلستان، پلاک ۲ تلفن: ۸۴۰۵۵۳۷

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw6@yahoo.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۳۰۰۸۷۷۶۷

فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید میرز حقوق کشور به طور منظم منتشر می شود.

فهرست مطالب

مقدمه.....	۲۳
باب اول: جرایمی که منجر به صدمات و ضرر جسمانی و بدنی افراد می شود	۲۷
بخش اول - جنایات عمدی	۲۹
الف - تعریف قتل و ضرب و جرح عمدی	۲۹
۱ - تعریف قتل عمدی	۲۹
(۱) تعریف قتل عمدی در حقوق موضوعه	۲۹
(۲) تعریف قتل عمدی در حقوق اسلام	۳۰
۲ - تعریف ضرب و جرح و نقص عضو	۳۱
(۱) تعریف ضرب	۳۱
(۲) تعریف جرح	۳۲
ب - مقررات قانونی راجع به جنایات عمدی	۳۳
فصل اول - عنصر مادی جنایات عمدی	۳۵
مبحث اول - وجود شخص مجنی علیه	۳۵
گفتار اول - وجود شخص زنده	۳۶
الف - سلب حیات	۳۶
۱ - مفهوم حیات	۳۶
۲ - مفهوم سلب حیات	۳۸
(۱) مرگ ظاهری	۳۸
(۲) مرگ واقعی	۳۸
(۳) مرگ مغزی	۳۹
ب - جنایات عمدی بر اعضاء	۴۳
۱ - انواع جراحات	۴۴
(۱) شجاع	۴۴
(۲) جراخ	۴۵
اول - جائفه	۴۶
دوم - نافذه	۴۶

۶. حقوق جزای اختصاصی (۱)

۴۷	۲ - منافع عضو
۴۸	اول - اسیدپاشی
۴۹	دوم - نقصان یا شکستن عضو
۴۹	سوم - از کار افتادن عضو
۵۰	چهارم - فقدان یا نقص یکی از حواس
۵۱	گفتار دوم - مثبت یا منفی بودن عمل مرتکب جنایت
۵۱	الف - حقوق اسلام
۵۳	ب - حقوق موضوعه
۵۳	۱ - از منظر تئوری
	(۱) عده‌ای معتقدند که در قوانین ایران، حکم صریحی در این مورد
۵۳	وجود ندارد
	(۲) برعکس، عده دیگری از حقوقدانان معتقدند که نباید تحقق قتل
۵۴	یا صدمات
۵۵	۲ - از منظر قانونی
۵۹	مبحث دوم - وجود شخص جانی
۶۰	گفتار اول - مباشرت در جنایت
۶۰	الف - مباشرت مادی
۶۳	ب - مباشرت غیر مادی
۶۶	گفتار دوم - تسبیب در جنایت عمدی
۶۸	الف - انواع سبب
۶۸	۱ - سبب حسی
۶۹	۲ - سبب شرعی
۶۹	۳ - سبب عرفی
۷۰	ب - اجتماع سبب و مباشر
۷۰	۱ - اقوی بودن مباشر از سبب
۷۱	۲ - اقوی بودن سبب از مباشر
۷۲	(۱) مباشر بی اختیار
۷۲	(۲) مباشر فاقد مسؤولیت کیفری
۷۳	(۳) مباشر جاهل
۷۳	۳ - تأثیرپذیر بودن یکسان سبب و مباشر

فهرست مطالب □ ۷

۷۴	(۱) زمانی که جنایت مستند به تمام عوامل باشد
۷۶	(۲) زمانی که تأثیر رفتار مرتکبان متفاوت باشد
۷۸	فصل دوم - عنصر معنوی جنایات عمدی
۷۹	مبحث اول - سوء نیت و انواع آن
۷۹	گفتار اول - شرایط احراز سوء نیت
۸۰	الف - وجود اراده
۸۰	ب - وجود قصد
۸۱	ج - نقش انگیزه در ارتکاب جنایت عمدی
۸۳	گفتار دوم - انواع سوء نیت
۸۳	الف - سوء نیت عام و خاص
۸۴	ب - سوء نیت ساده و سوء نیت با سبق تصمیم
۸۵	ج - سوء نیت احتمالی و جازم
۸۷	مبحث دوم - انواع جنایات عمدی
۸۷	گفتار اول - انواع جنایت بر اساس سوء نیت مرتکب
۸۷	الف - جنایت مبتنی بر قصد مرتکب
۸۸	ب - جنایت مبتنی بر معین و نامعین کردن شخص مجنی علیه
۸۹	ج - اشتباه در هویت شخص مجنی علیه
۹۲	گفتار دوم - انواع جنایت بر اساس وسیله و وضعیت مجنی علیه
۹۲	الف - جنایت ارتكابی بر اساس وسیله
۹۴	ب - انواع وسایل و آلات
۹۴	۱ - وسایل به اعتبار نوع و ماهیت آن
۹۵	۲ - وسایل به اعتبار حساس بودن موضع
۹۶	۳ - آلات از پیش تهیه شده نظیر:
۹۷	ج - جنایت بر اساس وضعیت مجنی علیه
۱۰۰	بخش دوم - جنایت غیر عمدی
۱۰۰	فصل اول - رکن معنوی جنایات غیر عمدی
۱۰۱	مبحث اول - رکن معنوی صدمات غیر عمدی در قانون سال ۱۳۷۰
۱۰۲	گفتار اول - تعریف بی احتیاطی و بی مبالاتی
۱۰۲	الف - بی احتیاطی
۱۰۳	ب - بی مبالاتی

- گفتار دوم - تعریف سایر خطاها ۱۰۴
- الف - عدم مهارت ۱۰۴
- ب - عدم رعایت نظامات دولتی ۱۰۵
- ج - غفلت ۱۰۶
- مبحث دوم - رکن معنوی صدمات بدنی غیر عمدی ۱۰۶
- در قانون مصوب ۱۳۹۲ ۱۰۶
- فصل دوم - رکن مادی جنایات غیر عمدی ۱۰۸
- مبحث اول - رکن مادی صدمات بدنی شبه عمدی و خطای محض ۱۰۹
- گفتار اول - صدمات بدنی شبه عمدی ۱۱۱
- الف - فعل مرتکب ۱۱۲
- ب - اثر اشتباه در جنایت ۱۱۴
- ۱ - اشتباه در هدف گیری ۱۱۵
- ۲ - اشتباه در تشخیص مهدورالدم بودن مجنی علیه ۱۱۸
- (۱) - اباحه مطلق ۱۱۹
- اول - مرتکبین جرایم موجب حد ۱۲۰
- ۱ - ۱ - زنا با محارم نسبی ۱۲۰
- ۲ - ۱ - زنا با زن پدر که موجب اعدام زانی است ۱۲۰
- ۳ - ۱ - زنا مرد غیرمسلمان با زن مسلمان که موجب اعدام زانی است ۱۲۱
- ۴ - ۱ - زنا به عنف یا اکراه از سوی زانی که موجب اعدام زانی است ۱۲۱
- ۵ - ۱ - زنا مستوجب رجم ۱۲۲
- ۱ - ۲ - حد لواط ۱۲۴
- ۱ - ۳ - سب النبی ۱۲۵
- ۱ - ۴ - محارب ۱۲۷
- ۱ - ۵ - افساد فی الارض ۱۲۸
- ۱ - ۶ - باغی ۱۲۹
- دوم - مرتکبین جرایم حدی مستوجب قطع عضو ۱۳۰
- (۲) - اباحه نسبی ۱۳۱
- اول - مستحق قصاص نفس یا عضو ۱۳۱
- دوم - جنایت وارده به مجنی علیه در حالت دفاع مشروع ۱۳۳
- گفتار دوم - جنایات خطای محض ۱۳۶

فهرست مطالب □ ۹

الف - رکن مادی جنایات خطای محض	۱۳۷
۱ - جنایات در حال خواب و بیهوشی	۱۳۷
۲ - جنایات ارتكابی توسط صغیر و مجنون	۱۴۱
(۱) جنایت ارتكابی به وسیله صغار	۱۴۲
مرحله اول - سن عدم تمیز	۱۴۲
مرحله دوم - کودک ممیز	۱۴۴
مرحله سوم - صغار بالغ	۱۴۴
(۲) جنایت ارتكابی توسط مجانین	۱۴۵
۳ - جنایت ارتكابی به مفهوم خاص خطای محض	۱۴۷
مبحث دوم - جنایت ناشی از رانندگی و سقط جنین	۱۵۰
گفتار اول - جنایات غیر عملی ناشی از رانندگی	۱۵۱
الف - رکن مادی	۱۵۲
۱ - وسیله ارتكاب	۱۵۲
۲ - سمت مرتکب	۱۵۴
۳ - نتیجه حاصله	۱۵۵
۴ - رابطه علیت	۱۵۷
ب - رکن معنوی	۱۵۹
گفتار دوم - سقط جنین	۱۶۱
الف - تعریف سقط جنین	۱۶۱
ب - رکن معنوی سقط جنین	۱۶۲
ج - رکن مادی سقط جنین	۱۶۴
۱ - حامله بودن زن	۱۶۴
۲ - زمان اسقاط جنین	۱۶۵
(۱) - دوره جنینی	۱۶۵
(۲) حیات زیستی	۱۶۶
(۳) فعل مرتکب	۱۶۷
(۴) رابطه علیت	۱۶۹
بخش سوم - مراحل مختلف عملیات اجرائی جنایات و همکاری در ارتكاب آن	۱۷۱
فصل اول - مراحل مختلف عملیات اجرائی جنایات	۱۷۲
مبحث اول - جنایات ناقص	۱۷۲

۱۷۳	گفتار اول - شروع به جنایت
۱۷۴	الف - تفکیک شروع به اجراء از تهیه مقدمات
۱۷۵	۱ - نظریه برون ذاتی
۱۷۶	۲ - نظریه درون ذاتی
۱۷۷	ب - انصراف غیر ارادی
۱۷۸	مبحث دوم - اقدامات مجرمانه بدون بهره
۱۸۱	فصل دوم - همکاری در ارتکاب جنایات
۱۸۱	مبحث اول - شرکت در جنایت
۱۸۴	گفتار اول - شرکت در جنایات عمدی
۱۸۸	گفتار دوم - شرکت در جنایات غیر عمدی
۱۹۱	گفتار سوم - اشتراک در جنایات
۱۹۳	مبحث دوم - مباشرت و تسبیب و اجتماع آنها در جنایات غیر عمدی
۱۹۳	گفتار اول - مباشرت در جنایات غیر عمدی
۱۹۳	الف - اعمالی که افراد مجاز به انجام آن هستند
۱۹۴	۱ - اعمال ارتكابی توسط پزشکان
۱۹۵	۲ - اعمال ارتكابی توسط افراد عادی
۱۹۶	ب - اعمالی که افراد گاهی مجاز و گاهی غیر مجاز به انجام آن هستند
۱۹۶	۱ - توقف غیر مجاز
۱۹۷	۲ - فراخواندن افراد به طور مشکوک
۱۹۷	۳ - استفاده غیر مجاز از ملک خود یا دیگری
۱۹۸	گفتار دوم - اجتماع مباشر و سبب در جنایات غیر عمدی
۱۹۸	الف - اقوی بودن مباشر از سبب
۱۹۹	ب - اقوی بودن سبب از مباشر
۱۹۹	۱ - در صورتی که مباشر، موجود جامدی است
۲۰۰	۲ - در صورتی که مباشر جرم، حیوان است
۲۰۱	گفتار سوم - اجتماع اسباب
۲۰۲	مبحث سوم - معاونت در جنایات
۲۰۳	گفتار اول - سیر تحول قانون گذاری
۲۰۶	گفتار دوم - شرایط تحقق معاونت
۲۰۶	الف - عمل اصلی قابل مجازات باشد

فهرست مطالب □ ۱۱

ب - تحقق عمل مثبت مادی.....	۲۰۸
ج - وجود وحدت قصد بین معاون و مباشر جرم.....	۲۱۰
۱ - معاونت در جنایات عمدی.....	۲۱۰
۲ - معاونت در جنایات غیر عمدی.....	۲۱۱
د - تقدم با اقتران زمانی بین رفتار معاون و مرتکب جرم.....	۲۱۵
گفتار سوم - مصادیق معاونت در جنایات.....	۲۱۶
الف - ترغیب.....	۲۱۶
ب - تهدید.....	۲۱۷
پ - تطمیع.....	۲۱۸
ت - تحریک.....	۲۱۸
ث - معاونت از طریق دسیسه، فریب یا سوء استفاده از قدرت.....	۲۱۹
۱ - دسیسه.....	۲۱۹
۲ - فریب.....	۲۱۹
۳ - سوء استفاده از قدرت.....	۲۲۰
ج - معاونت از طریق تهیه وسایل ارتکاب جرم.....	۲۲۰
چ - معاونت به وسیله ارائه طریق.....	۲۲۲
ح - معاونت به وسیله تسهیل ارتکاب جرم.....	۲۲۳
بخش چهارم - راههای اثبات جنایات.....	۲۲۷
فصل اول - ادله اثباتی عام.....	۲۲۸
مبحث اول - اقرار.....	۲۲۹
گفتار اول - شرایط اقرار.....	۲۳۱
الف - شرایط مقرر.....	۲۳۱
ب - صراحت در اقرار.....	۲۳۲
ج - عدم اخذ اقرار با شکنجه.....	۲۳۳
گفتار دوم - کمیّت و کیفیت اقرار و انکار بعد از اقرار.....	۲۳۴
الف - کمیّت و کیفیت اقرار.....	۲۳۴
ب - انکار بعد از اقرار.....	۲۳۶
مبحث دوم - شهادت شهود.....	۲۳۷
گفتار اول - تعریف و شرایط شهادت.....	۲۳۸
الف - تعریف شهادت.....	۲۳۸

۲۳۹	ب - انواع شهادت
۲۳۹	۱ - شهادت شرعی
۲۳۹	(۱) - شهادت از دیدگاه قرآن مجید
۲۳۹	(۲) - احادیث و روایات
۲۴۰	۲ - شهادت غیر شرعی
۲۴۱	ج - شرایط شاهد شرعی
۲۴۲	اول - بلوغ
۲۴۲	دوم - عقل
۲۴۲	سوم - ایمن
۲۴۲	چهارم - عدالت
۲۴۳	پنجم - طهارت و ولد
۲۴۳	ششم - ذی نفع نبودن در موضوع
۲۴۳	هفتم - نداشتن خصومت با طرفین یا یکی از آنها
۲۴۴	هشتم - عدم اشتغال به تکدی‌گری و ولگرد نبودن
۲۴۵	گفتار دوم - کمیت و کیفیت شهادت
۲۴۵	الف - کمیت شهادت
۲۴۵	ب - صراحت و قطعیت در شهادت
۲۴۷	ج - منع اجبار اشخاص به شهادت
۲۴۸	د - ضمانت اجرای شهادت دروغ
۲۴۹	مبحث سوم - سوگند و علم قاضی
۲۴۹	گفتار اول - سوگند
۲۴۹	الف - شرایط سوگند
۲۵۰	ب - کمیت و کیفیت اداء سوگند
۲۵۱	گفتار دوم - علم قاضی
۲۵۱	الف - نظرهای متفاوت فقهای اسلام
۲۵۴	ب - علم قاضی در قوانین موضوعه
۲۵۴	۱ - علم قاضی در قوانین جزائی گذشته
۲۵۶	۲ - علم قاضی در قانون مجازات اسلامی سال ۱۳۹۰
۲۵۸	فصل دوم - قسامه
۲۵۸	مبحث اول - تعریف قسامه و لوث

گفتار اول - سیر تحوّل تاریخی.....	۲۵۸
الف - قسامه از احکام امضانی اسلام است.....	۲۵۸
ب - قسامه از احکام تأسیسی اسلام است.....	۲۵۹
گفتار دوم - مفاهیم قسامه و لوث.....	۲۶۰
الف - تعریف لوث.....	۲۶۱
ب - تعریف قسامه.....	۲۶۱
مبحث دوم - شرایط قسامه.....	۲۶۳
گفتار اول - شرایط مدّعی و مدّعی علیه.....	۲۶۳
الف - شرایط مدّعی.....	۲۶۳
ب - شرایط مدّعی علیه.....	۲۶۵
گفتار دوم - سایر شرایط.....	۲۶۶
الف - عدم تردید در امارات و قرائین.....	۲۶۶
ب - علم و آگاهی در قسم.....	۲۶۷
ج - حضور متهم در محل جنایت.....	۲۶۸
مبحث سوم - کیفیت، کمیت و سقوط قسامه.....	۲۶۹
گفتار اول - کیفیت قسامه.....	۲۷۰
الف - درخواست دلیل از متهم بر نفی اتهام.....	۲۷۰
ب - درخواست قسامه از متهم.....	۲۷۱
ج - اثبات قسامه به شکل مردّد.....	۲۷۲
گفتار دوم - کمیت قسامه.....	۲۷۳
الف - تعداد قسم در جنایت عمدی و غیر عمدی بر نفس.....	۲۷۳
ب - تعداد قسم در جنایت بر اعضاء و منافع.....	۲۷۶
گفتار سوم - سقوط قسامه.....	۲۷۸
الف - سقوط قسامه به وسیله بیّنه.....	۲۷۸
ب - سقوط قسامه به علت کذب بودن سوگند.....	۲۷۹
بخش پنجم - مجازات جنایات.....	۲۸۱
فصل اول - مجازات جنایات عمدی.....	۲۸۱
مبحث اول - مجازات جنایت عمدی بر نفس.....	۲۸۱
گفتار اول - ماهیت و شرایط عمومی قصاص.....	۲۸۴
الف - ماهیت قصاص.....	۲۸۴

- ۲۸۴ ۱- آیا قصاص حق است؟
- ۲۸۵ ۲- حق الناسی بودن قصاص
- ۲۸۶ ۳- جنبه عمومی قصاص
- ۲۹۱ ب- شرایط عمومی قصاص
- ۲۹۱ ۱- فقدان رابطه پدر و فرزندی
- ۲۹۴ ۲- شرط عاقل بودن مرتکب جرم
- ۲۹۴ ۱- ۲- جنایت مجنون علیه فرد عاقل
- ۲۹۶ ۲- ۲- جنایت عاقل علیه شخص مجنون
- ۲۹۷ ۳- ۲- ارتکاب جنایت در حال مستی
- ۲۹۹ ج- شرط تساری در دین
- ۳۰۲ گفتار دوم- شرایط اجرای قصاص
- ۳۰۲ الف- صاحبان حق قصاص
- ۳۰۵ ب- درخواست حق قصاص
- ۳۰۵ ۱- ولی دم واحد
- ۳۰۶ ۲- ولی دم متعدد
- ۳۰۶ ۱- ۲- صاحبان حق قصاص متعدد و حاضر
- ۳۰۷ ۲- ۲- غایب بودن برخی از اولیاء دم متعدد
- ۳۰۸ ۳- اولیاء دم متعدد همراه با افراد صغیر یا مجنون
- ۳۱۲ گفتار سوم- اجرای قصاص، موانع و سقوط آن
- ۳۱۲ الف- لزوم اذن مقام معظم رهبری
- ۳۱۳ ب- پرداخت تفاضل دیه
- ۳۱۳ ۱- قاتل و مقتول واحد باشند
- ۳۱۴ ۲- قاتل، واحد و مقتول، متعدد باشند
- ۳۱۵ ۳- قاتلین، متعدد و مقتول، واحد باشند
- ۳۱۷ ج- موانع اجرای قصاص
- ۳۱۷ ۱- حامله بودن محکوم به قصاص
- ۳۱۸ ۲- فرار جانی
- ۳۲۱ د- موارد سقوط اجرای مجازات
- ۳۲۱ ۱- فوت جانی
- ۳۲۲ ۲- گذشت اولیاء دم از قصاص

۳۲۴	هـ - نحوه اجرای قصاص نفس
۳۲۷	مبحث دوم - مجازات جنایت بر عضو یا منفعت
۳۲۸	گفتار اول - شرایط اجرای قصاص عضو و منافع
۳۲۸	الف - شرایط مشترک بین قصاص نفس و عضو
۳۲۹	ب - شرایط خاص قصاص اعضاء
۳۲۹	۱ - تساوی در محل عضو مجروح یا مقطوع
۳۳۰	۲ - تساوی در مقدار
۳۳۱	۳ - عدم تلف جانی یا عضو دیگر او
۳۳۱	۴ - تساوی در مالک بودن اعضاء
۳۳۲	۵ - تساوی در اصلی بودن اعضاء
۳۳۳	۶ - عدم تساوی در جسیت
۳۳۴	گفتار دوم - نحوه اجرای مجازات قصاص عضو
۳۳۵	الف - عدم تأخیر در اجرای قصاص
۳۳۶	ب - در صورتی که بیش از اندازه مجروح، قصاص کند
۳۳۶	ج - برطرف کردن موانع جهت اجرای قصاص
۳۳۷	د - ابزار به کارگیری اجرای قصاص
۳۳۸	هـ - اجرای قصاص در مورد اعضاء صورت
۳۳۸	۱ - قصاص چشم
۳۳۹	۲ - قطع لاله گوش و بینی
۳۳۹	و - اختیار مجنی علیه در اجرای قصاص عضو
۳۴۱	فصل دوم - مجازات جنایات غیر عمدی
۳۴۲	مبحث اول - تعریف و ماهیت دیه
۳۴۲	گفتار اول - تعریف دیه و ارش
۳۴۲	الف - تعریف دیه
۳۴۴	ب - تعریف ارش
۳۴۶	گفتار دوم - ماهیت دیه
۳۴۷	الف - آنان که معتقد به جبران خسارت بودن دیه هستند
۳۴۷	ب - آنان که معتقد به مجازات بودن دیه هستند
۳۴۸	ج - کسانی که معتقد به جنبه ماهیتی دوگانه دیه هستند
۳۵۲	مبحث دوم - مسئولیت پرداخت دیه و مهلت آن

۳۵۲	گفتار اول - مسئولین پرداخت دیه
۳۵۲	الف - پرداخت دیه توسط جانی
۳۵۴	ب - پرداخت دیه توسط عاقله
۳۵۵	۱ - تعریف عاقله
۳۵۶	۲ - دلایل مشروعیت عاقله
۳۶۰	ج - پرداخت دیه توسط بیت‌المال
۳۶۰	۱ - عدم تمکن مالی عاقله
۳۶۲	۲ - عدم تمکن مالی اقلیتهای دینی
۳۶۲	۳ - تراندازی مأمورین نظامی و انتظامی بر حسب وظیفه قانونی
۳۶۴	۴ - فرار متهم در جنایات
۳۶۵	۵ - عدم شناسایی جانی
۳۶۸	۶ - اقرار به جنایت توسط جانی
۳۶۹	۷ - مردّد بودن جانی بین دو یا چند نفر
۳۷۱	گفتار دوم - دریافت کنندگان دیه و مهلت پرداخت آن
۳۷۱	الف - دریافت کنندگان دیه
۳۷۱	۱ - مجنّن علیه
۳۷۱	۲ - ورثه مقتول
۳۷۲	۳ - بیت‌المال
۳۷۲	۴ - جهات برّ و احسان
۳۷۳	ب - مهلت پرداخت دیه
۳۷۵	مبحث سوم - مقادیر دیه
۳۷۶	گفتار اول - دیه نفس
۳۷۶	الف - دیه نفس مرد مسلمان
۳۷۸	ب - دیه نفس زن مسلمان
۳۷۹	ج - دیه نفس طفل متولد از زنا
۳۷۹	د - دیه نفس مرد غیر مسلمان
۳۸۲	گفتار دوم - دیه اعضاء
۳۸۳	الف - دیه جراحات وارده بر سر و صورت
۳۸۵	ب - جراحات وارده بر سایر نقاط بدن
۳۸۵	۱ - جانفیه

۲ - نافذه	۳۸۶
بخش ششم - تقلب در مواد غذایی، آرایشی، بهداشتی و دارویی	۳۸۸
فصل اول - ارکان تشکیل دهنده جرم	۳۸۸
مبحث اول - رکن قانونی	۳۸۹
گفتار اول - تعریف تقلب	۳۸۹
گفتار دوم - موارد قانونی	۳۹۰
مبحث دوم - رکن مادی	۳۹۲
گفتار اول - عرضه یا فروش جنسی به جای جنس دیگر	۳۹۳
گفتار دوم - مخلوط کردن مواد خارجی به جنس به منظور سوء استفاده	۳۹۳
گفتار سوم - عدم رعایت استاندارد یا فرمول ثبت شده	۳۹۴
گفتار چهارم - فروش و عرضه جنسی فاسد و تاریخ مصرف منقضی	۳۹۴
گفتار پنجم - به کار بردن رنگها و اسانس ها	۳۹۵
گفتار ششم - ساختن مواد تقلبی خورده و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی	۳۹۶
مبحث سوم - (رکن معنوی)	۳۹۷
فصل دوم - مجازات جرم تقلب در مواد غذایی، آرایشی، بهداشتی و دارویی	۳۹۸
مبحث اول - مجازات تقلب در مواد خورده و آشامیدنی	۳۹۹
گفتار اول - مجازات عرضه یا فروش جنسی به جای جنس دیگر	۳۹۹
گفتار دوم - مجازات مخلوط کردن مواد خارجی به جنس به منظور سوء استفاده	۴۰۰
گفتار سوم - مجازات عدم رعایت استاندارد یا فرمول ثبت شده	۴۰۱
گفتار چهارم - مجازات فروش و عرضه جنس فاسد	۴۰۱
گفتار پنجم - مجازات به کار بردن رنگها و اسانس ها	۴۰۲
مبحث دوم - مجازات تقلب در مواد آرایشی، بهداشتی و دارویی	۴۰۳
گفتار اول - مجازات عرضه یا فروش جنسی به جای جنس دیگر	۴۰۳
گفتار دوم - مجازات مخلوط کردن مواد خارجی به جنس	۴۰۴
گفتار سوم - مجازات عدم رعایت استاندارد یا فرمول ثبت شده	۴۰۵
گفتار چهارم - مجازات فروش و عرضه جنس فاسد	۴۰۶
گفتار پنجم - مجازات به کار بردن رنگها و اسانس ها در مواد آرایشی و بهداشتی	۴۰۸

باب دوم - جرایمی که موضوع آن متوجه شخصیت معنوی افراد می شود	۴۰۹
بخش اول - جرایم علیه آزادی اشخاص	۴۱۲
فصل اول - توقیف و حبس غیر قانونی	۴۱۲
مبحث اول - ارکان تشکیل دهنده جرم	۴۱۲
گفتار اول - رکن قانونی	۴۱۳
گفتار دوم - رکن مادی	۴۱۴
الف - وجود شخص یا اشخاصی که مرتکب حبس یا توقیف غیر قانونی می شوند	۴۱۴
ب - فعل مرتکب بازداشت غیر قانونی	۴۱۶
۱ - توقیف	۴۱۶
۲ - حبس	۴۱۸
۳ - مخفی کردن به عنف	۴۱۹
ج - مخالف قانونی بودن سلب آزادی	۴۱۹
۱ - موردی است که قانون، جلب و توقیف اشخاص را مجاز دانسته است	۴۱۹
۲ - مواردی که مرتکب بدون حکم از مقام صلاحیتدار اقدام به بازداشت کرده باشد	۴۲۱
۳ - مأمور تحت چه شرایطی از تحمل مجازات معاف خواهد بود؟	۴۲۲
۴ - دستور حبس و یا توقیف غیر قانونی برای اجرای قانون اهم چگونه خواهد بود؟	۴۲۳
گفتار سوم - رکن معنوی	۴۲۵
مبحث دوم - مجازات جرم توقیف و حبس غیر قانونی	۴۲۶
گفتار اول - مجازاتهای احصاء شده در قانون	۴۲۶
گفتار دوم - کیفیات مشدده و مخففه	۴۲۸
فصل دوم - هتک حرمت منازل غیر	۴۳۰
مبحث اول - ارکان تشکیل دهنده هتک حرمت منازل غیر	۴۳۱
گفتار اول - رکن قانونی	۴۳۱
گفتار دوم - رکن مادی	۴۳۲
الف - سمت مرتکب جرم	۴۳۳
ب - وجود منزل متعلق به غیر	۴۳۳
ج - فعل مرتکب	۴۳۵
د - مخالف قانونی بودن ورود به منزل غیر	۴۳۶
۱ - مواردی که قانون ورود به منزل غیر را مجاز شناخته است	۴۳۶
۲ - تفتیش منزل در موارد جرم مشهود	۴۳۶

فهرست مطالب □ ۱۹

۳ - ورود به منزل غیر در موارد قوه قهریه	۴۳۸
۴ - مواردی که ورود به منزل غیر، بدون رعایت ترتیبات قانونی باشد.	۴۳۹
گفتار سوم - رکن معنوی	۴۴۲
مبحث دوم - مجازات جرم ورود غیرقانونی به منزل غیر	۴۴۳
گفتار اول - مجازات مستخدمین دولت	۴۴۳
گفتار دوم - مجازات افراد عادی	۴۴۴
بخش دوم - جرایم علیه شرافت و حیثیت اشخاص	۴۴۶
فصل اول - افتراء	۴۴۷
مبحث اول - ارکان تشکیل دهنده جرم افتراء	۴۴۹
گفتار اول - رکن قانونی	۴۴۹
گفتار دوم - رکن مادی	۴۵۰
الف - اسناد بایستی انساب جرمی به دیگری باشد.	۴۵۰
ب - معین بودن شخص طرف اسناد	۴۵۰
ج - وسیله اسناد	۴۵۱
۱ - اوراق چاپی یا خطی	۴۵۱
۲ - انتشار اوراق	۴۵۲
۳ - درج در روزنامه و جراید	۴۵۲
۴ - نطق در مجامع	۴۵۳
د - ابتدایی و ارتجالی بودن اسناد	۴۵۴
ه - عجز از اثبات صحت اسناد	۴۵۵
گفتار سوم - رکن معنوی	۴۵۶
مبحث دوم - اشاعه اکاذیب و افترای عملی	۴۵۷
گفتار اول - ارکان تشکیل دهنده جرم اشاعه اکاذیب	۴۵۷
الف - رکن قانونی	۴۵۸
ب - رکن مادی	۴۵۹
۱ - فعل مرتکب	۴۵۹
۲ - تعداد اکاذیب و اعمال	۴۶۱
۳ - وسائل اظهار و نسبت دادن	۴۶۱
ج - رکن معنوی اشاعه اکاذیب	۴۶۲
گفتار دوم - ارکان تشکیل دهنده افترای عملی	۴۶۳

۴۶۴	الف - رکن قانونی
۴۶۵	ب - رکن مادی
۴۶۵	۱ - عمل مرتکب
۴۶۶	۲ - موضوع جرم
۴۶۷	۳ - عدم اطلاع طرف جرم
۴۶۷	ج - رکن معنوی
۴۶۸	مبحث سوم - مجازات و لواحق آن
۴۶۸	گفتار اول - مجازات
۴۶۹	گفتار دوم - لواحق مجازات
۴۷۰	فصل دوم - جرایمی که منجر به هتک حیثیت اشخاص می شود
۴۷۱	مبحث اول - تضاد بین منافی اخلاق حسنه
۴۷۱	گفتار اول - رکن قانونی
۴۷۴	گفتار دوم - رکن مادی
۴۷۴	الف - مرتکب جرم
۴۷۴	ب - موضوع جرم
۴۷۶	ج - عمل مرتکب
۴۷۸	گفتار سوم - رکن معنوی
۴۷۹	مبحث دوم - افشاء اسرار
۴۸۰	گفتار اول - رکن قانونی
۴۸۱	گفتار دوم - رکن مادی
۴۸۱	الف - سمت مرتکب
۴۸۲	۱ - صاحبان حرف پزشکی
۴۸۲	۲ - وکلای دادگستری و مشاورین حقوقی
۴۸۳	۳ - مترجمان رسمی
۴۸۳	۴ - قضات و کارکنان دادگستری
۴۸۳	ب - موضوع جرم
۴۸۴	ج - رفتار فیزیکی مرتکب
۴۸۵	د - عدم تجویز قانون به افشاء سر
۴۸۶	گفتار سوم - رکن معنوی
۴۸۷	مبحث سوم - توهین

فهرست مطالب □ ۲۱

گفتار اول - ارکان تشکیل دهنده جرم توهین	۴۸۸
الف - رکن قانونی	۴۸۸
۱ - تعریف	۴۸۸
۲ - مواد قانونی	۴۹۰
ب - رکن مادی	۴۹۱
۱ - انجام عمل مادی و هن آور	۴۹۱
۲ - طرف جرم که نسبت به او اهانت شده است	۴۹۲
۳ - رابطه سببیت بین فعل مرتکب و اهانت به شخص طرف جرم	۴۹۴
۴ - نوع بزه ارتکابی که در هر مورد باید به صورتی تحقق یابد	۴۹۵
ج - رکن معنوی	۴۹۹
گفتار دوم - مجازات جرم توهین و فحاشی	۵۰۰
الف - مجازات	۵۰۰
ب - لواحق جرم توهین و فحاشی	۵۰۱
۱ - آیا توهین از جرایم قابل گذشت است یا خیر؟	۵۰۱
۲ - مرجع صالح برای رسیدگی به جرم اهانت	۵۰۲
مبحث چهارم - قذف	۵۰۳
گفتار اول - ارکان تشکیل دهنده جرم قذف	۵۰۳
الف - رکن قانونی	۵۰۳
ب - رکن مادی	۵۰۵
۱ - اسناد زنا یا لواط به قدر کافی صریح باشد	۵۰۵
۲ - مجنی علیه جرم قذف باید معین باشد	۵۰۶
۳ - رابطه سببیت بین فعل قاذف و قذف به شخص طرف جرم	۵۰۷
اول - نفی ولد فرزند توسط پدر	۵۰۸
دوم - قذف پدر و جد پدری نسبت به فرزند	۵۰۸
ج - رکن معنوی	۵۰۹
گفتار دوم - مجازات قذف و لواحق آن	۵۱۰
الف - مجازات قذف	۵۱۰
۱ - مجازات اصلی و تبعی	۵۱۰
۲ - تشدید مجازات	۵۱۲
ب - تشدید مجازات	۵۱۲

۵۱۳	ج - موارد سقوط اجرای حد قذف
۵۱۳	۱ - هرگاه مقذوف، قاذف را تصدیق نماید
۵۱۴	۲ - هرگاه آنچه به مقذوف نسبت داده شده با شهادت یا علم قاضی اثبات شود
۵۱۴	۳ - هرگاه مقذوف و در صورت فوت وی، ورثه او گذشت کند
۵۱۵	۴ - هرگاه مردی زنش را پس از قذف به زمان پیش از زوجیت یا زمان زوجیت لعان کند
۵۱۵	در مواردی که قذف کننده تعزیر می شود
۵۱۶	و - لواحق جرم قذف
۵۱۶	۱ - حق قذف و انتقال آن به ورثه
۵۱۸	۲ - مقایسه جرم قذف با جرم افتراء
۵۱۹	اول - نقاط اشتراک قذف با افتراء
۵۱۹	دوم - نقاط افتراق قذف با افتراء
۵۲۱	فهرست منابع و مآخذ
۵۲۱	الف - کتب عربی
۵۲۲	ب - کتب فارسی
۵۲۷	ج - مقالات و نشریات

مقدمه

از تاریخ تسخیر ایران به دست قوای اسلام تا دوره قبل از مشروطیت، فقط احکام و دستورات قضایی شریعت اسلام به مدت نزدیک به سیزده قرن در ایران حاکم و لازم‌الاجراء بوده است.

قبل از ظهور دین مبین اسلام، قبایلی که در شبه جزیره عربستان زندگی می‌کردند، قانون و نظام واحدی نداشتند و کاملاً تابع و مطیع رئیس قبیله بودند. زور و قدرت، راه و رسم آنان بود و تمام اعضاء و افراد قبیله در دایره قبیله، مستحیل شده و همه آنان تشکیل حجم واحدی را می‌دادند. زمانی که جرمی بین افراد قبیله رخ می‌داد و کسی از افراد قبیله کشته می‌شد، همه افراد را مستوجب کیفر دانسته و از تمام آنان انتقام شخصی می‌گرفتند. این انتقام خصوصی را «ثار» می‌گفتند و ضرب‌المثلی داشتند مبنی بر اینکه «الثار ولا تترك الثار». قبل از ظهور اسلام، خونخواهی و انتقام رایج بود و این مطلب را می‌توان از کتب قدیم و از اشعار دوران جاهلیت درک کرد.^(۱)

روایت شده که شخصی، مردی از بزرگان عرب را کشت و خویشان قاتل نزد پدر مقتول رفتند و به او گفتند: «از ما چه می‌خواهی تا راضی شوی؟». پدر مقتول جواب داد: «من هرگز راضی نخواهم شد، مگر اینکه یکی از سه چیز را به من بدهید. گفتند آن چیست؟ گفت: یا فرزندم را که کشته‌اید، زنده کنید، یا خانه‌ام را از ستارگان آسمان پر کنید، یا گروهی از بستگان خود را در اختیار من بگذارید تا همه را در برابر قتل فرزندم، بکشم و اگر این کار را نکنم باز هم عوض قتل فرزندم را نگیرم».^(۲)

دین مبین اسلام به این افراط و تفریط‌ها پایان داد و خشونت را با لطف و مهر را با رحمت در آمیخت و جامع‌ترین قوانین را عرضه نمود. در آیه ۳۱ سوره مائده خداوند عز و جل می‌فرماید: مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا

۱- حنا یکی از شاعره‌های مشهور عرب می‌گوید: هیچ‌گاه نباید غرامت گرفت و از خونخواهی صرف نظر کرد و این یک شرمندگی بزرگ است. به نقل از دکتر رضا مظلومان، جرم‌شناسی، انتشارات دانشگاه تهران، سال ۱۳۵۵، ص ۱۳۱.

۲- دکتر فیض (علیرضا)، مقارنه و تطبیق در حقوق جزای عمومی اسلام، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ دوم، جلد اول، سال ۱۳۶۹، ص ۴.

قَتَلَ النَّاسَ جَمْعِيًّا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَاءَ النَّاسِ جَمْعِيًّا. یعنی هر کس، دیگری را بدون اینکه به لحاظ قصاص و فساد او در زمین باشد، بکشد مثل این است که تمام مردم را کشته است و آنکه او را زنده کند (از قصاص و مجازات او را عفو کند) مثل این است که همه مردم را زنده ساخته است.

با اندک تعمقی در این آیه شریفه معلوم می‌گردد که همه مردم، یک پیکر واحد محسوب شده و افراد جامعه به منزله اعضای آن پیکرند و قتل یک فرد که در ارتباط با این پیکر عظیم است، در حقیقت هجوم به حیات اجتماعی یک جامعه می‌باشد. چنین مهاجم و قاتلی، یاغی شناخته شده و قرآن مجید او را به عنوان عضو جامعه نمی‌شناسد زیرا وی با جامعه در ستیز بوده و در چنین وضعی، بقای او با حیات جامعه در تضاد است و باید به نابودی او برخاست چرا که در قصاص، تداوم حیات اجتماعی تضمین شده است. وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ وَلَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ: صاحبان خرد، حکم قصاص برای حفظ حیات شماست تا مگر از قتل یکدیگر پرهیزید.^(۱)

در باب زشتی قتل نفس و عواقب آن، اخبار و روایات زیادی از رهبران دین نقل شده که بیانگر عظمت گناه قتل نفس است؛ چنان که در فروع کافی از ابی الجار روایت شده که او از ابی جعفر (ع) نقل نموده است که: «حضرت فرمود کسی نیست که در راه حق و یا باطل کشته شده باشد مگر اینکه او در روز قیامت محشور می‌شود، در حالی که قاتلش را با دست راست گرفته و با دست چپ، سر بریده خود را، در حالی که از رگهای گردنش خون جاری می‌شود، عرض می‌کند: پروردگارا از این شخص سؤال کن چرا و برای چه من را کشته است؟ پس اگر کشتن او برای رضایت خداوند احدیت باشد، قاتل را به بهشت و مقتول را به جهنم می‌برند و اگر قاتل بگوید برای رضای کس دیگری او را کشته‌ام، در آن وقت به مقتول امر می‌شود که او را بکشد، چنان که او تو را کشته است و بعد خداوند عالم عز و جل در حق آنها هر چه بخواهد، حکم می‌کند».^(۲)

۱- سوره بقره، آیه ۱۷۹.

۲- کلینی رازی (ابی جعفر بن یعقوب بن اسحاق، الفروع الکافی، بیروت، دارصعب، چاپ سوم، جلد ۷، ص

در همین زمینه در روایتی دیگر، ابی حمزه ثمالی از حضرت سجاد(ع) نقل می‌کند که پیامبر اسلام (ص) فرموده‌اند: «لَا يَغْرَنُكُمْ رَحْبُ الدَّرَاعَيْنِ بِالْذَّمِّ فَإِنَّ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ قَاتِلًا يَمُوتُ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَاتِلٌ لَا يَمُوتُ؟» یعنی مغرور نکند شما را قوه و قدرت بازوی خودتان که آنها را با خون مردم آغشته و آلوده کنید. به درستی که برای آن خون در نزد خداوند عالم، قاتلی است که دائماً زنده می‌باشد و نمی‌میرد. گفتند یا رسول الله مقصود از قاتلی که نمی‌میرد، چیست؟ فرمود آتش جهنم است.^(۱)

با ملاحظه روایات فوق، چنین نتیجه گرفته می‌شد که هیچ نظام اجتماعی‌ای به اندازه سیستم حقوقی اسلام، به حیات انسان و عمل قتل و مجازات قاتل اهمیت نداده است. شریعت مقدسه اسلام از لحاظ اجتماعی و اخلاقی، قتل رازشترین عمل انسانی در پیشگاه خداوند متعال و امت معرفی کرده و حتی آن را با قتل یک جامعه مساوی دانسته و برای عمل قتل از نظر حقوقی، جزای دنیوی حسب مورد قرار داده و در دنیای ابدی، آتش جهنم را وعده داده است. نه تنها شرع مقدس اسلام، قتل و کشتن یک انسان زنده را عملی رشت و ناهنجار می‌شناسد بلکه در بسیاری از قوانین جزایی دنیا، کیفر قتل عمدی تحت شرایطی خاص، اعدام و یا حبس ابد می‌باشد.

پس از ذکر این مقدمه و در خصوص جرایم علیه افراد از جرایمی که منجر به صدمات و ضرر جسمانی و بدنی می‌شود در باب اول و جرایمی که منجر به صدمات و ضرر شرافتی و حیثیتی می‌گردد در باب دوم بحث خواهد شد.